

Maroš Krajňak

CARPATHIA

REGÉNYRÉSZLET

Gyerekkezek. A látást, a hallást és a többi érzéket heteken át természetel-
lenes zajok, fények, illatok, hőmérsékletek, összetört tárgyak, ember és állat
megbomlott egysége terhelte. A gyerekkezek most a havat kotorják félre.
Köves talaj van alatta, amelyből ősszel már nem maradt idő kiásni a gyö-
kerek gyümölcsét. A kicsi tenyerek és ujjak ereje az éhség és a fel-feltolu-
ló friss emlékek a tébolyról, amelyet a valahára elvonult idegenek hoztak
magukkal. Ez valamelyest a fagyot is feledteti. Néhány gumó. Gyorsan ha-
za a parázshoz, ahol már megsült krumpli várja a család élelemszerzőjét.
Egyet-kettőt megeszik a ház romos konyhájában. Lakói csupán néhány órá-
ja tértek vissza végtelennek tűnő, az életüket mentő száműzetésből. A bá-
csikám már szalad is vissza arra a helyre, amely ma az övé. Zsebébe bújta-
tott keze próbálja magába szívni az elszenesedett gumók gyorsan illanó
energiáját. Fullasztó, fehér futás közben nyeli le a maradékot. Addig folya-
tatja, amíg le nem száll az éjszaka. Álmodni senki sem vágyik.

Másnap mindenki értesül a robbanóanyaggal töltött, sekélyre ásott ke-
rek acéledényekről. Talpak, paták, kerekek, mancsok. A kontaktust követő
pillanatban rögtön a legelső napon – és utána még hosszú éveken át – szét-
roncsolódnak, cafatokra szakadnak a hozzájuk tartozó felsőbb részekkel
együtt. Az acélrepezsek szanaszét süvöltenek, röptükben új, apró, fekete,
denevérszerű madárfajjá változva. Ez a faj csak itt alakul ki, csakis a Zó-
náknban honos. Megmagyarázhatatlan rejtély. A fészket akaratlanul vagy
akár szándékosan háborgatók – illetve csak a túlélők – a továbbiakban vi-
lágtalanul kaszálják réjtüket, féllábúként ássák kertjüket, és félkezüként vet-
nek keresztet a misén. Vasyľ is ilyen. Halála után néhány évig jár-
kel még a faluban ugyancsak holt kutyájával. Falábanak nyiszogó hangjával össze-
seregíti ezeket a gonosz madarakat, hogy másokat megmentsen. A gyors
repüléstől eltájolódott, megriadt fémmadarak csőrükkel a falábba fúródnak,
és eltűnnek benne. Vasyľ lába ezért mind súlyosabb. Az öregember már
alig bírja szögletes lépésre emelni, olykor csak húzza maga után. Lépteinek
ütemes, sípoló zaja lassanként megszűnik, és amikor Vasyľ küldetése ér-
telmét veszti, ő maga is eltűnik Helena falujából.

De ez csak harmincöt év múlva lesz. Ma már bemerészkedik néhány férfi az erdőbe. A befagyott patakok medrében igyekeznek felfelé, és felfegyverkezve térnek vissza, fűrtökben lógnak rajtuk a lapátok, fémkulacsok, hátizsákok, egyéb rejtélyes tárgyak. Vorza apja is köztük van. Egyszer a fenyvesben, nem messze onnan, ahol a Szent Iván-éji tüzet szokták gyújtani, egy emberre bukkan. A régóta tartó fagynak köszönhetően meg tudja nézni a nyugodt vonású arcot. Semmit sem érez. Sem szánalmat, sem félelmet. A mellén seb, a sötét ruházaton jeges vérréteg domborodik. Később megtudja valakitől, hogy román volt. Ez lehet a magyarázata annak, hogy nem tűnt el a földben, hanem mindennek ellenére itt maradt. Vorza apjának rögtön a szemébe ötlött az egyenruhához tartozó, jó minőségű német cipő. Megérinti, megsimítja. Kioldja, lazítja, próbálná lehúzni. A jeges test egy pillanatra életre kel, és elrúgja őt. Lebucskázik az enyhe lejtőn. Feláll és gondolkodik. Sarkon fordul, elmegy. Még aznap visszajön. Éjszaka van. A hó világít. A test fölé hajol. Térdepel mellette. Lendül a keze. A feje mögött villan a fejsze foka. Erőtéljes, éles csapás. Majd újabb, újabb és újabb. Még három. Övé az első sípcsont. Ha volt is benne némi félsz, hogy nem lesz-e túl nehéz, most úgy érzi, semmi az egész. Gyerekjáték volt megfosztani ezt az embert a teste egy részétől. Előbbre csusszan. Most is csak hétig kellett számolni. Az utolsó csapás túl könnyen suhan át a tavaszi oszlásra váró izmok, zsír és bőr maradványain. A fejsze a hótakarón is keresztülsűvít. A dermedt talajba vágódva egy kőhöz csapódik. Szikra keletkezik, és a hó lángra lobban. A tűz gyorsan terjed a test körül. Vorza apja a hó alá kapja a zsákmányt. A fejsze a jobbójában. Ez most a fáklyája. Feláll és hazarohan, nem néz semerre.

Egymás után kapnak lángra a bokrok, majd a fenséges erdei fenyők. A magasba csapó tüzet a környékbeli falvak lakói is látják. Talán száz sudár, természetes, egészséges fa lángol egy kis, kör alakú területen. Valamennyiükhöz eljut Szent Iván üzenete, és félelmükben éveken át nem próbálkoznak semmivel, amire a hatalma kiterjed. Nem gyűjtenek gyógynövényeket a fontos éjszakán, nem szentelnek vizet, nem gyűjtják meg a katarzis tüzeit.

Kisgyerek bácsikám ágyban van a konyhában, öccsével és húgával együtt. Nem alszik. Egy pillanatra besüt az ablakon a tűz fénye. Valami megcsillan a famennyezeten. A bácsikám felkel, felkapaszkodik az asztalra. Teljesen sötét van. Arrafelé nyújtózik, ahol az előbb egy csillag jelent meg. Most megtapintja. Fémesen hideg. Két kezébe fogja. Heinrici tábornok pisztolya. A bácsikám visszamászik az ágyba, és karjában a fegyverrel alszik el. Ez lesz a játéka, miután felébred. Senki sem érti meg, hogy a pisztoly a tá-

bornok ajándéka. A bácsikám néhány hétig a pazar fegyverrel szaladgál az udvaron. Helenán később úrrá lesz az ellenszenv minden csővel, ravasszal, tárral és ütőszeggel rendelkező tárggyal szemben, és a fia akarata ellenére belehajítja a fenséges fémet a friss betonba, amellyel az új házuk alapját öntik ki.

Vorža apja most otthon van. Bízunk benne, hogy senki sem látta meg abban a pár percben, amíg futott. Az éj mindenkit elcsendesített a házban. Apja, Vorža nagyapja a kemencepadkán fekszik. Nesztelenül lép hozzá a fia, akit senki sem látott meg. Szabad hely után motoz a pokol forró nyúlványán. Végül egy másik embert fektet az apja mellé. Most vette csak észre, hogy a levágott végtagokra visszánőtt a test hiányzó része. Itt, a padkán történt. A sebesült a kezével takarja a lyukat a mellén. Mond valamit, de Vorža apja nem érti. Nem ismeri ezt a nyelvet. A katona aztán felül, és lemászik a padkáról. Megint szól valamit félhangosan, körbejárja a szobát, megnézi az alvókat, végül leül az asztalhoz. Lehajol. Leveti a remek lábbelit, és átnyújtja Vorža apjának, aki némán, hidegen veszi el tőle. Ezután a katona mezítláb távozik a nyikorgó ajtón át, és a fagyban kigyalogol az útra. A dombon tomboló tűz világít még neki egy darabig. A román katona néhány kilométer után elér az Ondava folyóhoz. Gyalog indulna tovább, de eszébe jut, hogy hamarosan itt a tavasz, ezért néhány hetet egy elhagyott erdei viskóban tölt. Amikor a jég teljesen elolvad, és a hó lefolyik a Csernahoráról, nagy darab száraz rezgőnyárfa-törzset dob a megáradt folyóba. Néhány ága van csupán. Lovaglólásban rátelepszik, és néhány óra alatt kijut a Zónákból a síkságra, aztán hamar a Bodrogra, a Tiszába és a Dunába, hogy az kényelmesen hazaszállítsa. Útközben azonban valamivel a magyar terület előtt megáll még az itt tanyázó mikói öregeknél, akik nagyjából negyven év múlva kerülnek ide fokozatosan. Warhol-rajzokat keresnek. Korábban Júlia küld belőlük egyszer a családjának. Azok megrémülnek a háborodott elme szüleményeitől, és undorodva hajítják őket egyéb szeméttel együtt a megduzzadt patakba. Később, amikor elér hozzájuk Warhol híre, amikor már a pápa is a világ legnagyobb ikonfestőjének és prófétájának hirdeti a szószékről, valakinek feltűnik, hogy Andy rokonai kijárnak a patakhoz, és a partra vetett szemetet vizsgálják vég nélkül. Mások is csatlakoznak hozzájuk, egyre többen, akiknek semmi közük a családhoz. Az öregek egész napokat töltenek itt. Miután néhány kilométer hosszúságban aprólékosan átkutatták a patakot, valaki régi, aszott gerendákból tutajt eszkábál, és lassan lejjebb ereszkedik az árral. Sokan követik, hevenyészett vízi járműveken hagyják el Mikót, hogy ne térjenek vissza soha többé. A falu

így veszíti el az öregjeit. Sorra ürülnek meg a házak, és alig terem új sír a temetőben. Ezeknél az öregeknél állt meg a román katona. Egy ideig a beszélgetésüket figyeli. Elszántan folytatni akarják a kutatást. Végül otthagynak őket, és néhány óra múlva már felesége és gyermekei mellett van. Eredeti, csonkolt testére már ráleltek a rókák, a madarak, a rovarok és a rothadás. A csalán és a bozót szinte áthatolhatatlan mauzóleuma rejti. Vorža apja később visszajött, ő tette ide. Néhány év múlva valaki talál egy fehér koponyát hiányzó alsó állkapoccsal. Elviszi a közeli temetőbe, és leteszi a központi kereszt alá. Ma is ott van. Fogai a kis kerítés betonlapzatára támaszkodnak. Gyerekek játszanak a közelben, szüleikkel jöttek, hogy a télnek vége lévén, összegereblyézzék a száraz fűvet, és rendbe tegyék a sírokat. A sarokban kis szemétdombon gyűlnek a félig száradt fenyőgallyak és a fehér, piros, bordó viaszpapír rózsák, amelyekből vékony drótok meredeznek. A gyerekek meggyújtják, pörgetik és dobálják őket. Harc kezdődik. Tűzgyölyök süvítenek a két csapat között, bombaként hullatva az égő viasz cseppjeit. Mindez a szomorú román katona szeme előtt zajlik. Az egyik égő virág lángra lobbantja az itt maradt élettelen, szürkésbarna fűvet. A tűz gyorsan átterjed az egész temetőre, a gyerekek elszaladnak, és füstbe borulnak a Jézusok.

BÖSZÖRMÉNYI PÉTER fordítása